

katere so poslali brumni asumpcionisti iz Francoskega dunajskemu županu?! Vidiš, to Ti bo „mrtva roka“ vse življenje oponašala, ker se ravna po svetopisemskem reku: „Kar je desnica dala, naj ne ve levica“, čeravno je že obešeno na veliki zvon „Slovenskega učitelja“ v 3. številu. Uredništvo našega kolege ima špiceljne po vsem svetu, torej le oprezno!

„Važnost zemljepisnega pouka“ je sicer naš prerok Dragotin v „Popotniku“ še precej navdušeno opisal, ali korenito ne. Naj še torej nekaj temeljnih točk dodamo.

Dokler bodo klerikalci nasprotniki zemljepisja, bijejo sami sebe po ustih in ne pospešujejo svojih lastnih teženj. N. pr. na nižji stopnji zemljepisnega pouka — v tako imenovanem domovinoslovju — je najvažnejše, da otroci dobro vedo, kje stoji cerkev in farovž, kamor bodo še kot odrasli imeli mnogo potov, odrajtajoč svoj pobožni obulus, morda celo harač. Na to se pride takoj na sedež dekanije, potem škofije s posebnim ozirom na Št. Vid kot sedež škofovih zavodov in bodočega klerikalnega vseučilišča. Na srednji stopnji se od avstrijskih dežel obravnava le še Goriška, Tirolsko, Gornje Avstrijsko in Nižje Avstrijsko, tukaj najbolj glavno mesto Dunaj z natančnimi životopisi dr. Luegerja in Lichtensteina. Na višji stopnji od Italije Vatikan in Klozet, zlasti natančno Španija in Belgija, na Francoskem samo zavodi asumpcionistov. V drugih delih sveta zadostuje Palestina in razne misijonske postaje v boljše razumevanje „Koledarja“. Vse drugo je nepotrebna navlaka in škodljiva šara ...

Sila zanimiv je bil „Slovenčev“ listek „V s v o b o d n i š o l i“ št. 31 in 32. Šolski predmeti so sami na sebi že pikantni, še bolj pa skupni pouk dečkov in deklic. „Načelo svobodne vzgoje zahteva, da se oba spola skupaj poučujeta in to ne samo v nižjih, temveč tudi v srednjih in višjih razredih. Že pred 2000 leti je „Popotnik“ zagovarjal kar najožje skupno poučevanje obeh spolov. Kako koristna je taka metoda?“ Da, silno koristna, sicer bi se ne mogle pripetiti stvari, kakršne so se godile v Š. in S. na Štajerskem. Naj vam opišem dva stebra klerikalne npravnosti, a ne iz sovraštva, le radi tega, ker se po klerikalnih listih vsak najmanjši prestop učitelja na široko razbobna po svetu.

Ivan Nazadnjak Č., župnik v Š., se je zagledal ali zamaknil v naslovni list „Zvončka“ in je postal secesionist. Njegova narobe-ljubezen je imela sedež v mladih dečkih tam, „wo nach Heine der Rücken seinen ehrlichen Namen verliert“. Celjsko okrožno sodišče je dalo nagrade za to pohujšanje — šest mesecev ječe.

J. K., župnik v S., je bil srečnejši, ker je nakrat izginil „spurlos“. Ta je vsaj ljubil dekleta in jih je na koru po izpovedi pripravljaj za obhajilo. Cerkev je bila vnovič blagoslovljena. Ali potemtakem ni potrebno skupno poučevanje obeh spolov??*)

Rešetar.

Kritiški glasovi.

Kje je pravica? Nekemu učitelju na Kranjskem je pripoznal c. kr. okrajni šolski svet z ozirom na razsodbo upravnega sodišča z dne 3. grudnia 1898 novo kvinkvenijo, četudi ni pet let preteklo, odkar je dobil zadnjo kvinkvenijo.

*) Gospod Rešetar, pravični in objektivni „Slovenec“ Vas bo dal na rešeto, in še o Veliki noči ne boste dobili odveze! Stavec.

To je naznanil okrajni šolski svet deželnemu šolskemu svetu in ta pa deželnemu odboru, ki pa ni bil s tem zadovoljen, da bi se dala učitelju kvinkvenija, katero mu je priznala edino kompetentna oblast, t. j. c. kr. okrajni šolski svet; zakaj deželni šolski svet sme le za kazen kvinkvenije odrekati, deželni odbor se pa sploh ne bi smel vtikati v to. Čudni so argumenti, na katere se opira ali deželni odbor ali deželni šolski svet ali pa oba skupaj. Učitelju se po preteku 30 let očita, da je bil prehitro definitiven ali da ni bil po zakonitem potu stalno imenovan. Sklicujeta se celo na staro „politische Schulverfassung“. Vprašamo samo: Ali je pred 30, oz. pred 28 leti še veljala stara šolska postava? Ali ni veljal že zakon z dne 14. vel. travna 1869? Ali ni bil mar dotični učitelj po tem zakonu definitivno imenovan? „Učiteljski pravnik“ je res potreben!

Kako se slovenska mladina vzgaja v koroških šolah? Tu bodi naveden drastičen slučaj, ki je gotovo vsakdanja prikažen. V nekem čisto slovenskem kraju blizu Beljaka, kjer se otroci poučujejo izključno le v edinozveličavni nemščini — mora uboga slovenska mladina v lep opisne zvezke pisati tako-le velenemško „veroizpovedanje“: „Deutscher Sinn ist Ehrenpreis, deutsches Herz Vergissmeinnicht, Deutsche Treue Augentrost“. Besede „deutsch“ so morali vse podčrtati, česar sicer v vsem zvezku ni najti v drugih stavkih. Ni li to vnebovpijoč greh, da se celo v šoli mladini vsaja v nežno srce sovraštvo do lastnega naroda ter se jih dela grde izdajice?

Vlada proti slovenski zasebni šoli v Velikovem. Z narodno požrtvovalnostjo je ustanovila svoječasno naša družba sv. Cirila in Metoda v Velikovem na Koroškem slovensko ljudsko šolo. Ker predpisuje § 72. državnega šolskega zakona, da se sme podeliti vsaki zasebni šoli pravica javnosti, kakor hitro odgovarja svojim zahtevam, se je to zaprosilo za omenjeno šolo. Naučno ministrstvo pa je prošnjo kratkoma zavrnilo, češ, učenci Ciril-Methodove šole naj dokažejo na kateri javni šoli s položenim izpitom, da šola dosega svoj smoter, za takšno izkušnjo pa bi moral vsak učenec plačati 10 kron takse. Ministrstvo dobro ve, da tega ne zmoreje učenci večinoma revnih staršev, ter je s tem le storilo veliko uslugo Nemcem, ki skačejo pijani veselja nad to brco slovenski narodnosti.

Učiteljski pravnik.

Priobčuje „Pedagogičsko društvo“ v Krškem.

(Dalje.)

Učiteljske pravice v intelektualnem (duševnem, moralnem) obziru.

B.

Učiteljice.

Kot državljanke nimajo učiteljice tistih pravic kakor učitelji, n. pr. volilne pravice v občinske zastope, v deželni in državni zbor nimajo. Tudi po državljanskem zakoniku nimajo tiste veljave povsod kakor moški, n. pr. kar se tiče pričevanja in še nekaterih drugih malovažnih zadev.

Kot učiteljice pa imajo v svojem stanu z učitelji vred enake pravice, posebno v duševnem ali moralnem obziru. N. pr. učiteljica lahko postane nadučiteljica z istimi pravicami, kakršne ima nadučitelj. V domači učiteljski konferenciji je svojim moškim kolegom enaka; v uradni okrajni učiteljski skupščini ima aktivno in tudi

pasivno volilno pravico; saj so se v Avstriji že pripetili slučajji, da je bila učiteljica izvoljena v okrajni šolski svet.

Učiteljice imajo le glede poučevanja dečkov nekoliko manj pravic nego učitelji.

§ 15. deželnega šolskega zakona za Kranjsko se namreč glasi: „Za podučevanje dečkov, bodisi da so v posebnih razredih ali združeni z dekleti, smejo se ženske jemati le za prva štiri leta“. Ako bi se ta § izvrševal, bi ne smele učiteljice poučevati na deških in mešanih enorazrednicah; na dvorazrednicah ne v 2., na trirazrednicah ne v 3., na štirirazrednicah ne v 3. in 4. razredu, na petrazrednicah ne v 4. in 5. razredu itd. Ženska ročna dela so povsod v rokah učiteljic, katerim se pa obenem ne sme več kakor 40 dekliv v pouk izročiti.

Nadučiteljica ali učiteljica se brez dovolitve okrajnega šolskega sveta ne sme omožiti (§ 58. zakona z dne 29. maj. travna 1873), ako hoče še učiteljica ostati. To velja na Kranjskem. Na Štajerskem je bila prej možitev učiteljic svobodna. Po novem zakonu pa sme štajerska učiteljica le učitelja vzeti, ako to po priporočilu krajnega in okrajnega šolskega sveta dovoli c. kr. deželni šolski svet.

Učiteljice ročnih del imajo v učiteljskih konferencah (v domači in okrajni) le tiste pravice kakor pomožni učitelji, in te so, kakor se razume, žalibog prav majhne.

Katehetje in ljudski učitelji kot veroučitelji.

Stalni katehetje, ki so od države ali dežele (okraja) nastavljeni in plačani, se morajo vsekako prištevati drugim učiteljem. Drugi katehetje nimajo nasproti šoli niti toliko dolžnosti, niti toliko pravic.

Pravno razmerje veroučiteljev in cerkvene oblasti nasproti šoli je v načelnih zadevah določeno v § 5. drž. šolskega zakona, ki se glasi:

„Za poduk v veri skrbe in ga v prvi vrsti nadzirajo dotične cerkvene oblasti (starešinstva izraelskih ali židovskih občin.)

Koliko ur se bo dalo podučevanju v veri, to določuje učna osnova.

Kako da se ta uk razdeli na posamezne letne tečaje, to ustanovljujejo cerkvene oblasti.

Učitelji vere, cerkvene oblasti in verske družbe imajo zadovoljevati šolskim postavam in pa istim ukazom, ki jih po teh postavah izdajajo šolske oblasti.

Kar cerkvene oblasti zaukažejo zastran podučevanja v veri in zastran bogoslužnih vaj, ima se šolskemu vodniku (§ 12.) oznanjati po krajnem šolskem nadzorstvu. Takim zaukazom, ki se ne ujemajo z obnim šolskim redom, odrekuje se oznanitev.

V takih krajih, kjer ni duhovna, kateri bi pravilno (redoma) mogel otroke v veri učiti, sme se s privolitvijo cerkvene oblasti naložiti učitelju, da bo on otroke, kateri so z njim ene vere, podučeval v tem, držeč se zaukazov izdanih po šolskih oblastih.

Ako ktera cerkev ali verska družba neče poskrbeti za podučevanje v veri, naj deželna šolska oblast, zaslišavši dotičnike, napravi, kar je potreba.“

Praktično se ta § tako izvaja, da ima šolski voditelj dolžnost in pravico, v šolo iti, kadar kateheta ni, in učiti, ako ga ni le časih v šolo. Ako bi pa imela šola trajno biti brez kateheta, tedaj je pa treba, da okrajni šolski svet po poti dekanata in cerkvene oblasti išče do-

voljenja, da prevzame veronauk ta in ta posvetni učitelj, kateri je usposobljen, veronauk poučevati.

Po ministrskem ukazu (šolski in uč. red z dne 20. vel. srpana 1870) ima katehet posvetovalni glas v domači učiteljski konferenciji, kadar je govor in glasovanje o veronauku.

Po 4. odstavku prej navedenega § imajo veroučitelji zadovoljevati šolskim postavam in šolskim ukazom. Iz prakse pa vemo, da šolske oblasti nimajo disciplinarne moči nad nestalno nastavljenimi kateheti. Zato nismo še čuli, da bi bil katehet od šolske oblasti discipliniran, ako se je pregrešil o kateri zadevi, n. pr. zoper § 24. š. in u. r. z dne 20. vel. srpana 1870 (prekoračenje ustrahovalne pravice), ali ako ni hodil redno v šolo, ni pisal v tednik, ako ni otrok klasifikoval itd. Ker je katehet v prvi vrsti podložen škofu, zato naznanjajo šolske gosposke pri takih prestopkih stvar cerkveni oblasti. Ako ne bi cerkvene oblasti pri neporabljenih ali škodo delajočih katehetih potrebno ukrenile, bi šele smele šolske oblasti dotičnega kateheta odstraniti.

O plačah in nagradah, katere gredu duhovskim in posvetnim veroučiteljem, bo pozneje govor, kadar se bo razpravljalo sploh o materijelnih zadevah.

(Dalje.)

Dopisi.

Štajersko.

Narod in učiteljstvo. Nedavno je imel tukajšnji slavni krajni šolski svet sejo. Med drugim stavim jaz nasvet, naj bi se žrtvovalo na leto nekaj novčičev za knjižnico učencev, katere ustanovitev je nujno potrebna. Kot začetek sem predlagal v naročbo „Družbo sv. Mohorja“, „Vrtec“, „Zvonček“ in „Slov. Čebelarja“, kateri se je poslal šoli itak že na ogled. Ha, to sem vam naletel! „Kdo bo pa čital, mi nimamo za to časa“, mi zagrmil iz več grl kar hkrati. „Pozimi je za čitanje dosti časa, in čitajo lahko učenci, t. j. vaši otroci“, odgovorim. Na to dobim seveda nov ugovor, da se učenci še šolskih knjig bojijo itd. itd. Pobil sem jim pač vsak ugovor z največjo lahkoto, a vse zaman. S svojim predlogom sem slavno — propadel. To vam je za izobrazbo ljudstva vneta šolska oblast, kaj? Omenim naj vam, da si je prisvajalo pred par leti ravno to ljudstvo pravico, kvalifikovati delovanje mojega prednika ter ga kot nezadostno kvalifikovanega (od njega seveda) tožiti zaradi njegovega nezadostnega delovanja (na podlagi tega kvalifikovanja namreč) na c. kr. okrajni šolski svet, kjer so pa dobili — dolg nos.

Iz tega pač lahko izprevidite, koliko truda nas stane, preden izbojujemo mi uboge učiteljske pare po kmetih kak boj šolstvu v prid. Vi v mestih imate seveda tudi svoje nasprotnike, a ti so, rekel bi, brez izjeme, le vaši politiški nasprotniki, katerih se pa lahko izognete s preziranjem. Drugače pa je z nami. Mi imamo na eni strani iste nasprotnike kakor vi (radi politiškega mišljenja namreč), katerih pa ne moremo, niti ne smemo prezirati že radi preprostega ljudstva ne; na drugi strani nas davijo naši narodni nasprotniki in od tretje strani moramo odbijati udarce, zadane nam deloma vedé, deloma nevedé od našega preprostega naroda samega, kar je pač najžalostnejše, ker dela s tem sam sebi največjo škodo, kar mu je pa zelo, zelo težko dokazati.